

Työeläkelaitoksille

TYÖSSÄOLO ELÄKKEELLÄ OLESSA

Tässä yleiskirjeessä annetaan ohjeet eläkkeensaajan työssäolon vaikutuksesta eri eläkelajien jatkumiseen. Ohjeissa selvitetään eläkkeen jatkumiseen vaikuttavan ansiotulon käsitettä ja erilaisia tulolajeja. Ohjeet on valmisteltu Eläketurvakeskuksessa toimivassa tulkintaryhmässä, jossa ovat jäseninä myös eläkelaitosten edustajat.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

Lakiosasto

20.11.1990

TYÖSSÄOLO ELÄKKEELLÄ OLLESSA

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
1 Yleistä	3
2 Eläkkeet, joiden jatkumiseen työssäolo saattaa vaikuttaa	4
2.1 Työkyvyttömyyseläke	4
2.1.1 Eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi tai lakkauttaminen	5
2.2 Yksilöllinen varhaiseläke	5
2.3 Rintamaveteraanien varhaiseläke	6
2.4 Työttömyyseläke	7
3 Ansiotulon käsite	7
3.1 Kunnalliset luottamustoimet	8
3.2 Kirkon luottamustoimet	9
3.3 Valtion palkkiotoimet	9
3.4 Yksityiset luottamustoimet	10
3.5 Kansanedustajan ansiot	11
3.6 Vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaana kotihoidon tuki	12
3.7 Lasten kotihoidon tuki	13
3.8 Vammaispalvelulain mukainen korvaus	13
3.9 Perhehoidosta saadut palkkiot	14
3.10 Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot .	15
4 Kuukausiansion määrääminen	15

LIITTEET

TAULUKKO 1

Paljonko eläkkeellä ollessa saa ansaita

TAULUKKO 2

Mitä otetaan ansiotulona huomioon

Lakiosasto

20.11.1990

1
Yleistä

Työeläkkeen keskeisenä tarkoituksena on korvata poisjäänyttä ansiotuloa eläketapahtuman sattuessa. Eläkkeensaajan mahdollisuudesta tehdä ansiotyötä eläkkeellä ollessa on säädetty eri tavalla eri eläkelajien kohdalla.

On myös huomattava, että työeläkkeen lakkauttaminen ei aina ole eläkkeensaajan kannalta kielteinen asia. Jos tuleva aika on esimerkiksi liitetty työsuhteeseen, jossa on alhainen eläkepalkka, uudesta työsuhteesta voisi karttua lisää eläkettä, jos eläke lakkautettaisiin.

Vanhuuseläkkeen ja varhennetun sekä lykätyn vanhuuseläkkeen saajan ansiotyö ei vaikuta lainkaan eläkkeen jatkumiseen. Perhe-eläkesäännösten mukaan lesken ansiotyöllä saattaa olla merkitystä eläkesovitusta tehtäessä (TEL 8 c §). Nykyisten säännösten mukaan sukupolvenvaihdoseläkkeellä olevan ansiotulon määrää ei ole rajoitettu. Tässä yleiskirjeessä ei käsitellä perhe-eläkettä eikä sukupolvenvaihdoseläkettä.

Sen sijaan työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, rintamaveteraanien varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen saajan työansiolle on asetettu rajoituksia.

Osa-aikaeläkkeen jatkumisen edellytyksenä on, että eläkkeensaaja on ansiotyössä. Ansiotyön merkityksessä osa-aikaeläkkeen jatkumiseen on annettu ohjeet Eläketurvakeskuksen yleiskirjeissä 35/86 ja A 28/89.

Ansiotyöllä on merkitystä myös kansaneläkejärjestelmässä harkittaessa työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen lakkauttamista.

Eläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle sellaisista muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään (TEL 17 a § 1 mom.). Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työkykynsä palautumisesta ja yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja ryhtymisestään ansiotyöhön. Työttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan ryhtymisestään ansiotyöhön, josta saatava ansiotulo ylittää sallitun ansion rajamäärän (TEA 12 a § 2 ja 3 mom.).

Eläketurvakeskus valvoo eläkkeensaajien työntekoa työsuhderekisterin avulla ja välittää rekisteritiedot eläkettä maksaville eläkelaitoksille. Eläkkeellä

Lakiosasto

20.11.1990

olevien yrittäjien työskentelyä Eläketurvakeskus valvoo verotietojen avulla.

Jäljempänä olevissa yleiskirjemaininnoissa viitataan niihin yleiskirjeisiin, joissa kyseistä asiaa on tarkemmin käsitelty.

Yleiskirje 20/84
Yleiskirje 27/87

Työkyvyttömyyseläke
Eläkkeensaajien yrittäjä-
toiminnan valvonta.

2

Eläkkeet, joiden jatkumiseen työssäolo saattaa vaikuttaa

2.1

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkkeen edellytysten tulee olla olemassa koko eläkkeellä oloajan. TEL:n ja LEL:n työkyvyttömyysmäärittelmä lähtee siitä, että työntekijän työkykyä arvioitaessa otetaan huomioon kaikki sellainen työ, jonka vastaanottamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää. Näin ollen eläkkeensaajan työssäolo saattaa vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen osalta ei ole säädetty mitään kiinteää markkamäärää, jota eläkkeellä olevan ansiotulo ei saisi ylittää. Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamista harkittaessa kiinnitetään huomiota myös eläkkeensaajan terveydentilaan. Työkyvyttömyyseläkkeensaaja voi olla esimerkiksi työkokeilussa ilman, että eläkettä sen johdosta heti lakkautetaan. Eläkkeensaajan ansiotuloja verrataan ennen eläkkeelle jäämistä olleeseen ansiotasoon harkittaessa, onko hänellä edelleen oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä.

Työansioden suuruudesta riippuen työkyvyttömyyseläke voidaan muuttaa osatyökyvyttömyyseläkkeeksi tai lakkauttaa. Ansiotulojen vaikutusta työkyvyttömyyseläkkeeseen harkittaessa menettely ei saa olla liian kaavamaisista. Ratkaisuun vaikuttavat myös muut seikat kuin ansiot, esimerkiksi eläkkeensaajan ikä, eläkkeelläoloaika, eläkkeen määrä, sairaus ja sen ennuste, työssäoloaika ja selviytyminen työssä ja se, onko työtä saatavana myös tulevaisuudessa.

Eläkkeellä ollessa saatuja ansioita verrataan yleensä eläkepalkkaan. Yrittäjän saamia ansioita verrataan eläkkeen perusteena olevaan työtuloon. Jos eläkkeensaaja on ennen eläkkeelle jäämistään työskennellyt rinnan yrittäjänä ja työsuhteessa tai työskentely on tapahtunut osittain julkisella, osittain yksityisellä sektorilla, vertailun perus-

Lakiosasto

20.11.1990

taksi on otettava eläkkeitten yhteenlaskettu eläkepalkka tai työtulo.

Luottamustoimen perusteella saadut tulot eivät yleensä kuvaa työkyvyn palautumista eikä luottamustoimista saatua palkkiota siten pääsääntöisesti voida pitää työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisperusteena. Näin kuitenkin voi olla, jos luottamustoimi on huomattava (kansanedustaja) tai jos rajatapauksessa on myös muita tuloja.

Jos eläkepalkka ei vastaa eläkkeensaajan vakiintunutta ansiotasoa, tulisi tällainen ansiotaso pyrkiä löytämään kauempaakin työhistoriasta. Ansiotasoa kuvaavat rekisteröidyt eläkepalkat ja yrittäjille vahvistetut työtulot. Tämä koskee erityisesti tilanteita, jolloin eläke perustuu lyhyisiin työsuhteisiin.

Yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi on katsottu tarpeelliseksi antaa erilaisia tilanteita varten ohjeellisia prosenttilukuja, jotka ovat johdettavissa työntekijäin eläkelaista.

2.1.1

Eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi tai lakkauttaminen

Täyden eläkkeen muuttamista osaeläkkeeksi harkitaan silloin, kun eläkkeensaajalla on ansioita vähintään 40 mutta ei 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai tulosta.

Jos työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä on ansioita yli 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta, harkitaan eläkkeen lakkauttamista.

Vastaavasti jos osaeläkettä saavalla on ansiotuloja alle 40 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta, harkitaan eläkkeen tarkistamista täydeksi eläkkeeksi. Tällöin kuitenkin yleensä edellytetään, että eläkkeensaajan työkyvyssä on tapahtunut muutos ja että hän on hakenut eläkkeensä muuttamista täydeksi. Myös ansiotyösäoloaika ja terveydentila otetaan huomioon.

Yleiskirje 20/84

Työkyvyttömyyseläke

2.2

Yksilöllinen varhaiseläke

Yksilöllisen varhaiseläkkeen tarkoituksena on antaa pitkään työelämässä olleelle työntekijälle, jonka työkyky on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida enää edellyttää jatkavan

Lakiosasto

20.11.1990

ansiotyötään, mahdollisuus luopua työstä. Tarkoituksenmukaista ei sen vuoksi ole, että henkilö entiseen tapaan jatkaisi työskentelyään ja saisi samaan aikaan yksilöllistä varhaiseläkettä. Lakia säädetessä lähdettiin siitä, että kysymys oli eläkeikää lähellä olevista, työkykynsä pitkälti menettäneistä henkilöistä. Ajateltiin, että henkilö siirtyisi kokonaan pois työelämästä (Hallituksen esitys 85/85). Sen vuoksi yksilöllisen varhaiseläkkeen saajalla voi olla vain vähäisiä ansiotuloja.

TEL 4 e §:n 1 momentin mukaan yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetuista ansiotöistä saamien tulojen ei voida arvioida ylittävän keskimäärin kuukaudessa TEL 1 §:n 1 momentissa säädettyä rajamäärää (1 011 mk/kk vuonna 1991).

Verrattaessa yksilöllisen varhaiseläkkeen saajan ansiotyön merkitystä työkyvyttömyyseläkkeen saajan ansiotyön merkitykseen eläkkeen jatkumisen kannalta, on huomattava, että yksilöllinen varhaiseläke voidaan lakkauttaa työssäolon johdosta huomattavasti herkemmin kuin työkyvyttömyyseläke. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saajalle sallitun ansiotulon määrä on suoraan laissa säädetty.

Yleiskirje A 5/90

Yksilöllisen varhaiseläkkeen soveltamisohjeet.

2.3

Rintamaveteraanien varhaiseläke

Rintamaveteraanien varhaiseläkkeistä annetun lain tarkoituksena on ollut antaa rintamaveteraaneille mahdollisuus työstä vetäytymiseen. Sen vuoksi on luonnollista, että rintamaveteraanilta edellytetään varhaiseläkkeen ajaksi luopumista ansiotyöstä. Koska kuitenkin ei ole tarkoituksenmukaista estää rintamaveteraania työskentelemästä lähinnä harrastusluonteisissa tehtävissä, rintamaveteraanilla saa olla ansiotuloja keskimäärin TEL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun rajamäärän verran kuukaudessa (Hallituksen esitys 195/81).

RiVEL:n 4 §:n 2 momentin mukaan rintamaveteraanien varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on myös, että rintamaveteraani on luopunut TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, säännöksissä tai määräyksissä, merimieseläkelaisissa taikka kansanedustajain eläkelaisissa tarkoitettusta ansiotyöstä siinä määrin, että hänen jäljellä oleva työansionsa kuukaudessa voidaan arvioida keskimäärin enintään työntekijäin

Lakiosasto

20.11.1990

eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuksi markkamääräksi (1 011 mk/kk vuonna 1991).

Rintamaveteraanien varhaiseläkkeessä ja yksilöllisessä varhaiseläkkeessä on saman suuruinen ansioraja ja ansiotyön lopettamista on käsiteltävä niissä samojen periaatteiden mukaan.

2.4

Työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeen tarkoituksena on ollut vaikean työllisyystilanteen aikana turvata pitkään työttömänä olleiden ikääntyneiden henkilöiden toimeentulo (Hallituksen esitys 249/84). Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä muutettiin vuoden 1985 alusta, koska aiemmista kaavamaisista säännöksistä oli seurauksena, että työttömyyseläkettä maksettiin, vaikka eläkkeensaaja oli samanaikaisesti työssä ja teki jopa säännöllistä ansiotyötä.

TEL 4 c §:n 4 momentin mukaisesti työttömyyseläkettä ei makseta niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana eläkkeensaaja on ansiotyössä ansaiten vähintään TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua markkamäärän kaksinkertaisena kuukaudessa (2 022 mk/kk vuonna 1991). Tilapäinen työnteko ei johda työttömyyseläkkeen pysyvään lakkauttamiseen vaan ainoastaan maksun keskeyttämiseen.

Yleiskirje A 13/89

Työttömyyseläke

3

Ansiotulon käsite

Ansiotulona pidetään rahaa tai muuta rahanarvoista etuutta, joka on saatu vastikkeena työsuhteessa tai yrittäjänä tehdystä työstä. Näin ollen ansiotuloja saadaan työstä työ- tai virkasuhteessa, yrittäjänä tai luottamustoimessa.

Eläkkeensaajan saamat pääomatulot eivät ole ansiotuloja, jotka vaikuttaisivat eläkkeen saamiseen, koska ne perustuvat omistamiseen eikä työntekoon. Näitä ovat esimerkiksi korko, osinko, metsätalouden puhdas tuotto, satunnainen myyntivoitto ja vuokratulo. Milloin ansiotulo perustuu sellaiseen työhön, joka on tehty ennen eläkkeelle siirtymistä, sitä ei oteta huomioon eläkkeellä saatuna ansiotulona, vaikka se olisi maksettu eläkkeellä ollessa (esim. kirjoituspalkkiot).

Eri eläkelajien osalta lain sanamuoto eroaa jonkin verran säädettäessä siitä, minkälainen ansiotyö on esteenä eläkkeen saamiselle. Yksilöllisen varhais-

Lakiosasto

20.11.1990

eläkkeessä ja rintamaveteraanien varhaiseläkkeessä sekä osa-aikaeläkkeessä ansiotyöllä tarkoitetaan TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitettua ansiotyötä.

Työttömyyseläkkeen osalta laissa ei ole viittausta TEL 8 §:n 4 momenttiin. Sen vuoksi joudutaan ansiotulon käsitettä pitämään työttömyyseläkkeessä edellä mainittuja eläkelajeja laajempina.

Myöskään kansaneläkelaisissa ei ole viittausta TEL:n 8 §:n 4 momenttiin yksilöllisen varhaiseläkkeen eikä työttömyyseläkkeen saajan ansiotuloja koskevissa säännöksissä.

3.1

Kunnalliset luottamustoimet

Kunnallisista luottamustoimista voi kieltäytyä vain kunnallislaissa mainituilla perusteilla.

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain ja sen perusteella annetun eläkesäännön eläketurvan piiriin kuuluvat kunnallislaissa tarkoitettut kunnalliset luottamushenkilöt (kunnan ja kuntainliiton luottamushenkilöt), luottamushenkilöt, jotka kunta tai kuntainliitto valitsee valtion lautakuntaan tai toimikuntaan, tai muutoin valtion luottamustoimeen ja joille kunta tai kuntainliitto on velvollinen suorittamaan palkkion. Myös kuntien ja kuntainliittojen keskusjärjestöjen, Kuntien eläkevakuutuksen, Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan ja kunnallisen eläkelaitoksen muiden jäsenyhteisöjen luottamushenkilöt kuuluvat kunnallisten luottamushenkilöiden eläkejärjestelmän piiriin.

Esimerkkeinä kunnallisista luottamustoimista voidaan mainita kunnanvaltuuston jäsenyys, kunnanhallituksen jäsenyys, kunnanvaltuuston valitseman lautai- tai johtokunnan jäsenyys, kunnan tilintarkastaja, kuntainliiton liittovaltuuston jäsenyys, kuntainliiton liittohallituksen jäsenyys, kuntainliiton tilintarkastaja, kuntien keskusjärjestön hallituksen jäsenyys ja kihlakunnanoikeuden lautamies.

Kunnallisista luottamustoimista maksetaan palkkiota ja ansionmenetyskorvausta. Kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajille sekä tärkeimpien lautakuntien puheenjohtajille voidaan maksaa kiinteää kuukausi- tai vuosipalkkaa.

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelakia ja sen perusteella annettua eläkesääntöä ei ole mainittu TEL 8 §:n 4 momentissa. Kunnalliset luottamustoi-

Lakiosasto

20.11.1990

met eivät vaikuta työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen eivätkä rintamaveteraanien varhaiseläkkeen jatkumiseen. Niitä ei myöskään katsota osa-aikaeläkkeellä olevan ansiotyöksi. Kansaneläkejärjestelmässä kunnallisista luottamustoimista saatu tulo saatetaan katsoa ansiotuloksi.

Kunnalliset luottamustoimet eivät yleensä vaikuta työttömyyseläkkeen maksamiseen. Eläkkeen keskeyttäminen saattaa kuitenkin tulla kysymykseen, jos eläkkeensaajan saamat palkat tai palkkiot yhdestä tai useammasta eri julkisesta luottamustoimesta yhteensä taikka yhdessä muiden ansiotulojen kanssa nousevat poikkeuksellisen suuriksi. Jos luottamustoimesta maksetaan kuukausipalkkaa, viittaa se siihen, että kysymyksessä on ansiotyö.

3.2

Kirkon luottamustoimet

Kirkollisia luottamushenkilöitä ovat esimerkiksi kirkolliskokouksen, kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston jäsenet sekä seurakuntien vuositulintarkastajat.

Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaisissa ei ole säännöstä siitä, että lain piiriin kuuluisivat virka- ja työsuhteessa olevien lisäksi muussa siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevat henkilöt. Kirkon ja seurakuntien luottamustehtäviä hoitavien henkilöiden eläketurvaa ei myöskään ole järjestetty erillisellä lailla.

Kirkolliset luottamustoimet eivät siis ole TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitettua ansiotyötä. Kirkollisessa luottamustoimessa toimimista ei siten katsota sellaiseksi ansiotyöksi, joka vaikuttaisi työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, rintamaveteraanien varhaiseläkkeen taikka osa-aikaeläkkeen jatkumiseen. Kansaneläkejärjestelmässä kirkollisista luottamustoimista saatu tulo saatetaan katsoa ansiotuloksi.

Työttömyyseläkkeen osalta kirkolliset luottamustoimet eivät yleensä vaikuta eläkkeen maksamiseen. Eläkkeen keskeyttäminen tulee harkittavaksi samoilla perusteilla kuin kunnallisissa luottamustoimissa toimivalla.

3.3

Valtion palkkiotoimet

Valtionhallinnossa ei ole varsinaisia, kunnalliseen itsehallintoon ja yksityisten yritysten ylimpiin toimielimiin verrattavia luottamustehtäviä. Sensi-

Lakiosasto

20.11.1990

jaan valtiolla on lukuisa määrä monijäsenisiä, tiettyä tehtävää varten asetettuja neuvottelukuntia, neuvostoja, johtokuntia ym. Näissä toimielimissä työskentelee joko valtion palveluksessa olevia tai muualta tehtävään kutsuttuja henkilöitä. Tehtävästä maksetaan heille kokouspalkkioita tai kuukausipalkkaa tai näitä molempia.

Tällainen tehtävä voidaan katsoa palvelussuhteeksi, josta on oikeus eläkkeeseen, jos tehtävästä maksetaan kiinteää kuukausipalkkaa tai kiinteää palkkiota. Näin ollen ansiot ovat sellaisia ansioita, jotka otetaan huomioon TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien tarkoittamana ansiotyönä. Jos jäsenyydestä sensijaan maksetaan pelkkiä kokouspalkkioita, otetaan palkkiot huomioon eläkkeen perusteena olevassa palkassa, mikäli toiminta kuuluu eläkkeensaajan virkaan tai työhön. Tällainen toiminta ei voi eläkkeelle jäämisen jälkeen jatkua.

Virkaan tai työhön kuulumattomasta tehtävästä maksetut kokouspalkkiot jäävät eläketurvan ulkopuolelle, eivätkä näin ollen ole esteenä työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen eikä rintamaveteraanien varhaiseläkkeen maksamiselle. Kansaneläkejärjestelmässä tällaiset palkkiot saataan katsoa ansiotuloksi.

Sen sijaan työttömyyseläkkeen keskeyttäminen voi tulla harkittavaksi samoinkuin muidenkin julkisten luottamustoimien vuoksi, jos tällaiset palkkiot ovat poikkeuksellisen suuret.

3.4

Yksityiset luottamustoimet

TEL 1 b §:n 2 momentin mukaisesti luottamustoimena pidetään tätä lakia sovellettaessa tehtävää, johon henkilö on määrääjäksi tai toistaiseksi valittu edustamaan tiettyä yhteisöä, henkilöpiiriä tai asiantuntemusta ja jossa tehtävässään hän ei ole työ- tai virkasuhteessa eikä toimi yrittäjien eläkelaiassa tarkoitettuna yrittäjänä. TEL ei koske valtion, kuntien eikä kuntainliittojen luottamustoimia.

Esimerkkeinä luottamustoimista voidaan mainita etujärjestöjen (kuten työmarkkinajärjestöjen) sekä muiden yhdistysten erilaisissa luottamustehtävissä toimivat henkilöt sekä yhtiöiden, osuuskuntien ja muiden yritysten toimielinten (kuten hallintoneuvostojen ja hallitusten) jäsenenä olevat luottamushenkilöt.

Lakiosasto

20.11.1990

Luottamustoimessa olevalle voidaan järjestää TEL:n vähimmäisehtojen mukainen eläketurva, edellyttäen että palkkiot nousevat rajamäärään (550 mk/kk vuonna 1991). Yksityiseen luottamustoimeen perustuvaan eläkkeeseen sovelletaan TEL 8 §:n 4 momentin säännöksiä. Näin ollen luottamustoimista saadut palkkiot otetaan lähtökohtaisesti ansiotuloina huomioon.

Yksityisten luottamustoimien vaikutusta eläkkeeseen on harkittava tapauskohtaisesti. Merkitystä ei ole sillä, onko luottamustoimesta järjestetty eläketurva. Pääsääntöisesti yksityiset luottamustoimet otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, rintamaveteraanien varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen jatkumiseen vaikuttavana ansiotyönä.

Jos luottamustoimesta maksetaan kuukausipalkkaa, viittaa se siihen, että kysymyksessä on ansiotyö. Jos luottamustoimet ovat vähäisiä eikä niissä toimita ansiotarkoituksessa, niistä saatuja palkkoita ei oteta ansiotulona huomioon. Milloin henkilö eläkkeelle jäätyään jatkaa toimintaa omassa yrityksessään luottamustoimen nimellä, on aina kysymys ansiotyöstä.

Myös kansaneläkejärjestelmässä yksityiset luottamustoimipalkkiot katsotaan ansiotuloksi.

Myös osa-aikaeläkkeen saamiseen yksityisillä luottamustoimilla voi olla vaikutusta. Jos henkilö osa-aikaeläkkeelle jäätyään huomattavasti lisää yksityisiä luottamustoimiaan, voi tämä johtaa siihen, ettei hän täytä ansion alenemavaatimusta siten kuin osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää.

3.5

Kansanedustajan ansiot

Vaikka kansanedustajan tehtävä katsotaan luottamustoimeksi, ei voida olla kiinnittämättä huomiota kansanedustajan työn vaativuuteen. Kansanedustajan työtä on pidettävä kokopäiväiseen ansiotyöhön verrattavana.

MYEL:n ja TEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke lakkautettiin kansanedustajan toimen johdosta. ELK:n päätös 17.3.1980.

Kansanedustajain eläkelaisissa tarkoitettusta ansiotyöstä saadut ansiot on suoraan RIVEL:n 4 §:n 2 momentin nojalla otettava huomioon eläkkeen saamisen edellytyksiä harkittaessa. Kun otetaan huomioon kansanedustajan tehtävän tarjoamat työansiot,

Lakiosasto

20.11.1990

eläkkeensaajaa ei yleensä voida pitää kansanedustajakautenaan työkyvyttömänä eikä myöskään oikeutettuna työttömyyseläkkeeseen.

TEL 8 §:n 4 momentissa ei ole mainittu kansanedustajain eläkelakia. Jos yksityisellä varhaiseläkkeellä oleva alkaa hoitaa kansanedustajan tehtävää, hänen ansionsa ovat sen suuruisia, että eläkkeen lakkauttaminen olisi perusteltua. Säännöstä yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttamisesta kansanedustajan tehtävän johdosta ei tosin ole.

Jos osa-aikaeläkkeen saaja valitaan kansanedustajaksi, hän ei ole oikeutettu saamaan osa-aikaeläkettä kansanedustajakautenaan.

3.6

Vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaan kotihoidon tuki

Vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaan kotihoidon tukea maksetaan sosiaalihuoltolain (710/82) ja sosiaalihuoltoasetuksen (607/83) perusteella. Hoitopaikkana on hoidettavan koti.

Vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaan kotihoidon tuen määrä on porrastettu kolmeen markkamäärään hoidettavan hoidon tarpeesta ja vaikeudesta riippuen. (Kotihoidon tuen määrät ovat vuonna 1990 1 000 mk/kk, 1 900 mk/kk tai 2 500 mk/kk).

TEL:a sovellettaessa hoitosuhde on katsottu TEL-työsuhteeksi, jos hoidettavana on muu kuin hoitajan perheenjäsen.

Aviopuolisot olivat maksaneet hoitajalle kunnan maksaman kotihoidon tuen lisäksi palkkaa. Hoito tapahtui hoidettavien luona. Hoitajan katsottiin olleen TEL-työsuhteessa hoidettaviinsa. TEL-palkaksi katsottiin kunnan hoitajalle maksama kotihoidon tuki ja hoidettavien maksama rahapalkka. (VAKO 3587/88/628).

Työeläkelakien soveltamiskäytännössä hoitosopimuksen ei sen sijaan ole katsottu muodostavan työsuhdetta kunnan ja hoitajan välille silloin, kun on kysymys yhteistaloudessa hoidettavan kanssa olevasta hoitajasta, koska kunnan johto- ja valvontaoikeus ei riittävästi toteudu. Toimintaa ei myöskään voida pitää yrittäjätoimintana.

Työneuvosto puolestaan on katsonut hoitajan, joka on tehnyt hoitosopimuksen sosiaalilautakunnan kanssa, olevan työsuhteessa kotihoidontukea maksavaan kuntaan. Kahdessa tapauksessa hoitajana on

Lakiosasto

20.11.1990

ollut muu kuin hoidettavan kanssa yhteistaloudessa oleva henkilö (päätökset 44/87 ja 17/88). Päätöksensä 4/89 työneuvosto katsoi myös hoidettavan aviopuolison olleen työsuhteessa kuntainliittoon.

TEL:n soveltamisesta hoitosuhteeseen on valitus vireillä VAKO:ssa. Eläkelautakunta ei tässä tapauksessa pitänyt hoidettavaa hoitajansa työnantajana. Jos VAKO:n päätös antaa aihetta soveltamiskäytännön muuttamiseen, Eläketurvakeskus tiedottaa siitä eläkelaitoksille.

Silloin kun kotihoidon tukea maksetaan perheenjäsenen hoitamisesta yhteisessä kodissa, se ei ole sellaista ansiota, joka estäisi yksilöllisen varhaiseläkkeen tai rintamaveteraanien varhaiseläkkeen saamisen. Myöskään työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen sillä ei ole vaikutusta.

Milloin vanhuksen, vammaisen ja pitkäaikaissairaana kotihoidon tukea maksetaan perheenjäsenen hoidosta, sitä ei oteta ansiotulona huomioon myöskään työttömyyseläkkeen kohdalla.

Jos kotihoitoa tehdään TEL-työsuhteessa, se otetaan ansiotulona huomioon kaikissa edellä mainituissa eläkelajeissa.

3.7

Lasten kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon tuesta annetun lain (24/85) nojalla maksetaan alle kolmivuotiaan lapsen vanhemmille ja muille huoltajille taloudellista tukea, johon kuuluu perusosa, sisaruskorotus ja lisäosa.

Yleensä lasten kotihoidon tukea maksetaan lapsen hoitamisesta yhteisessä kodissa, eikä se siis ole sellaista ansiota, joka estäisi yksilöllisen varhaiseläkkeen tai rintamaveteraanien varhaiseläkkeen saamisen. Myöskään työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen sillä ei ole vaikutusta.

Työttömyyseläkkeen saajien ikärakenteesta johtuen työttömyyseläkkeen saaja vain harvoin voi olla oikeutettu lasten kotihoidon tukeen. Tukea ei oteta ansiotulona huomioon.

3.8

Vammaispalvelulain mukainen korvaus

Vuoden 1988 alusta on tullut voimaan vammaispalvelulaki (380/87). Uutena tukimuotona tässä laissa on korvauksen suorittaminen vaikeasti vammaisen henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuviin kustannuksiin. Vammainen henkilö toimii avustajansa työnantajana

Lakiosasto

20.11.1990

ja saa palkkakustannuksiin korvauksen kunnalta. Varsinaisten palkkakustannusten lisäksi vammaispalvelulain mukaan korvataan ne lakisääteiset maksut ja korvaukset, jotka työnantajan on suoritettava, esimerkiksi työeläkemaksut. Avustajana voi toimia myös perheenjäsen.

Avustajan palkkausperusteena voidaan sosiaalivaltuutuksen ohjeen mukaan käyttää kotiaavustajan palkan mukaan laskettua kuukausipalkkaa tai tuntipalkkaa.

Koska tällainen avustaja on vammaispalveluasetuksen 16 §:n 2 momentin mukaan työsuhteessa avustettavaan, avustajan saama palkka on TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitettua ansiotyöstä saatua ansiotuloa silloinkin, kun sitä maksetaan perheenjäsenelle.

3.9

Perhehoidosta saadut palkkiot

Lastensuojelulain (683/83) mukaan sosiaalilautakunnan on määrätyin edellytyksin otettava lapsi huostaan ja järjestettävä tälle sijaishuolto. Sosiaalilautakunta voi tehdä perhehoitosopimuksen hoitajan kanssa perhehoidon järjestämisestä huostaanotetulle lapselle. Lasta hoidetaan perhehoitajan kotona. Hoitajalle suoritetaan veronalainen hoitopalkkio ja veroton kulukorvaus. Oikeuskäytännössä perhehoitajan ei ole katsottu olevan työsuhteessa kuntaan.

Mielisairaslain (187/52) ja mielisairasasetuksen (1044/77) mukaan mielisairaita ja muita mielenterveydenhäiriöitä potevia voidaan sijoittaa perhehoitoon. Mielisairaala tekee perhehoitajan kanssa hoitosopimuksen. Myös kehitysvammaisia voidaan sijoittaa perhehoitoon, jolloin erityishuoltopiirin kuntainliitto tai kunta tekee hoitosopimuksen perhehoitajan kanssa hoidettavasta henkilöstä. Hoitajalle maksetaan veronalaista palkkiota ja verotonta kulukorvausta.

Mielenterveyttä koskevan lainsäädännön uusiminen on parhaillaan vireillä eduskunnassa.

Pääsääntöisesti on katsottu, että perhehoitaja ei ole työsuhteessa. Näin ollen perhehoito ei yleensä kuulu työeläkelakien piiriin. Jos toimintaa kuitenkin harjoitetaan laajassa mittakaavassa, saattaa yrittäjien eläkelaki tulla sovellettavaksi.

Aviopari hoiti kirjallisen hoitosopimuksen perusteella kotonaan yhdeksää kehitysvammaista lasta saaden tästä työstä toimeentulonsa. Työssä oli apuna työharjoittelija,

Lakiosasto

20.11.1990

jonka palkasta osan maksoi valtio. Perhe-
toiminta oli niin laajaa ja yrityksenomais-
ta, että sitä on pidettävä yrittäjätöimin-
tana ja aviopuolisoihin oli sovellettava
YEL:a. ELK:n päätös 17.2.1987.

Milloin perhehoitoa harjoitetaan sellaisena, ettei se kuulu työeläkelakien piiriin, siitä saatu ansio ei ole esteenä yksilöllisen varhaiseläkkeen tai rintamaveteraanien varhaiseläkkeen jatkumiseen. Sitä ei oteta huomioon myöskään työkyvyttömyyseläkkeen jatkamisen edellytyksiä harkittaessa. Myöskään työttömyyseläkkeen maksamiseen perhehoidosta maksettavat korvaukset eivät yleensä vaikuta eikä niitä pidetä osa-aikaeläkkeen saajan ansiotulona.

Jos perhehoitoa harjoitetaan niin laajana, että yrittäjien eläkelaki voisi tulla sovellettavaksi, perhehoidosta saadut ansiot otetaan ansiotulona huomioon. Tällöin on huomattava, että maksettuun korvaukseen sisältyy sekä kulukorvausta että palkkiota.

Vireillä on perhehoitajalain säätäminen. Sen mukaan perhehoitajille järjestettäisiin KVTEL:n mukainen eläketurva, jolloin se olisi TEL 8 §:m 4 momentissa mainitussa laissa tarkoitettua ansiotyöstä saatua ansiotuloa. Laki tulee voimaan aikaisintaan 1.1.1992.

3.10

Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot

Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot ovat työeläkelakien piiriin kuuluvasta ansiotyöstä saatua ansiotuloa. Usein kuitenkin em. palkkiot jäävät eläketurvan ulkopuolelle joko työn keston tai saadun ansion vähäisyyden vuoksi. Eläketurvan karttuminen ei kuitenkaan vaikuta arvioitaessa niiden vaikutusta eläkkeen saamiseen, vaan ne otetaan ansiotulona huomioon.

4

Kuukausiansion määrääminen

Jos eläkkeensaajan ansiotyöstä saamat kuukausiansiot ylittävät laissa säädetyn rajamäärän, eläke lakautetaan.

Kuukausiansiota määrättäessä otetaan palkka ja muut etuudet huomioon samoin kuin eläkepalkkaa määrättäessä. Jos eläkkeensaaja harjoittaa yrittäjätöimintää, pidetään ansiotulona sitä työtuloa, joka hänelle on vahvistettu tai vahvistettaisiin, jos hänet vakuutettaisiin MYEL:n tai YEL:n nojalla.

Lakiosasto

20.11.1990

Työtuloa määrättäessä voidaan käyttää myös verotuksessa ilmoitettua tai vahvistettua ansiotuloa.

Jos tieto päättyneestä työsuhteesta saadaan Eläketurvakeskuksen rekisteristä, kuukausiansiona pidetään rekisteriin ilmoitettua eläkepalkkaa, ellei eläkkeensaaja häntä kuultaessa muuta selvitä. Rekisteriin merkitty LEL-palkka on yleensä maksukuukauden ansiota. Työsuhteen päättyessä tilitettyyn LEL-palkkaan voi kuitenkin sisältyä myös urakkapohjia ja lomakorvauksia. Jos LEL-palkka on huomattavan suuri, eläkelaitos voi selvittää asian työnantajalta jo ennen yhteydenottoa eläkkeensaajaan.

Jos henkilö on samanaikaisesti useammassa työsuhteessa tai työsuhteen rinnalla harjoittaa maatalous- tai muuta yrittäjätoimintaa, tarkastellaan työstä saatujen ansioiden yhteismäärää. Esimerkiksi, jos maatalousyrittäjä on vähentänyt yrittäjätoimintansa juuri ansiorajan alle, hän ei voi olla lainkaan työsuhteessa eläkkeellä ollessaan.

Jos työstä saatu palkka maksetaan kerralla useamman kuukauden ajalta, palkka jaetaan niiden kuukausien lukumäärällä, joiden aikana työ on tehty. Eriytyisesti luento-, asiantuntija- ja kirjoituspalkkiot sekä esiintymispalkkiot maksetaan yleensä kerralla, vaikka niihin liittyvää valmistelutyötä on tehty pitemmän ajan. Tällöin palkkion määrä tulee jakaa niiden kuukausien osalle, joina valmistelutyötä on tehty ja tarkastella näin saadun keskimääräisen kuukausiansion määrää.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen ja rintamaveteraanien varhaiseläkkeen osalta on säädetty, että ansio ei saa keskimäärin kuukaudessa ylittää rajamäärää. Eläkkeensaajan tiedustellessa mahdollisuudesta tehdä ansiotyötä eläkkeellä ollessa, hänelle on ilmoitettava, ettei kuukausiansio saa ylittää laissa säädettyä sallitun ansion rajamäärää. Jälkikäteen tarkasteltaessa ja eläkkeen lakkauttamista ja takaisinperintää harkittaessa saa ansiotulo jonakin kuukautena vähäisessä määrin ylittää edellä mainitun rajamäärän, milloin ansiotulojen määrä kuukausittain on vaihdellut. Kuuden kuukauden aikana tarkasteluhetkestä taaksepäin laskettuna ansaitut tulot eivät kuitenkaan saa ylittää rajamäärän kuusinkertaista määrää.

Eläkkeen takaisinperimisessä noudatetaan Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä 11/87 perusteettoman edun takaisin perimisestä annettuja ohjeita.

Lakiosasto

20.11.1990

PALJONKO ELÄKKEELLÄ OLLESSA SAA ANSAITA

Eläkemuoto	Ansioraja	Huomaa, että
Varhennettu vanhuuseläke	-ei ansiorajoituksia	
Vanhuuseläke	-ei ansiorajoituksia	
Täysi työkyvyttömyyseläke	-enintään 40 % eläke- palkasta	lisäksi otetaan huomioon ikä, ammattitaito ja terveydentila tilapäistä ansiotyötä ei oteta huomioon
Osatyökyvyttömyyseläke	-enintään 60 % eläke- palkasta	- " -
Yksilöllinen varhaiseläke	-enintään 1 011 mk/kk (v. 1991)	
Rintamaveteraanien varhaiseläke	-enintään 1 011 mk/kk (v. 1991)	
Työttömyyseläke	-enintään 2 022 mk/kk (v. 1991)	
Osa-aikaeläke	työntekijät -vähintään 1 011 mk/kk (v. 1991) -enintään 70 % eläke- palkasta yrittäjät -vähintään 24 262 mk/v (v. 1991) -enintään puolet koko- aikatyön vakiintuneesta työtulosta	ansiotyön oltava jatkuvaa

Lakiosasto

20.11.1990

MITÄ OTETAAN ANSIOTULONA HUOMIOON

Tulo	Eläkelaji					
	VE	TK	YVE	RIVE	TT	OAE
Kunnalliset luottamustoimipalkkiot	-	-	-	-	x	-
Kirkon luottamustoimipalkkiot	-	-	-	-	x	-
Valtion luottamustoimipalkkiot	-	x	x	x	x	x
Yksityiset luottamustoimipalkkiot	-	x	x	x	x	x
Kansanedustajan ansiot	-	x	x	x	x	x
Kotihoidon tuki	-	x	x	x	x	x
Vammaispalvelulain mukainen korvaus	-	x	x	x	x	x
Perhehoitopalkkiot	-	x	x	x	x	x
Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot	-	x	x	x	x	x

VE = vanhuuseläke

TK = työkyvyttömyyseläke

YVE = yksilöllinen varhaiseläke

RIVE = rintamaveteraanien varhaiseläke

TT = työttömyyseläke

OAE = osa-aikaeläke

- Ei oteta tulona huomioon:

x Saatetaan ottaa tulona huomioon: